

Rymdens roll i ett nytt säkerhetspolitiskt läge

Sveriges försvars- och säkerhetsstrategi för rymden

Uppföljning av Sveriges försvars- och säkerhetsstrategi för rymden

Genomförande och fortsatta prioriteringar för försvars- och säkerhetsområdet

Sammanfattning

Sveriges försvars- och säkerhetsstrategi för rymden var ett viktigt steg för att etablera rymdområdet som en del av svensk försvars- och säkerhetspolitik.

Strategin beslutades den 4 juli 2024 och publicerades den 5 juli 2024. Regeringen anger att det övergripande målet är att säkerställa Sveriges försvars- och säkerhetsintressen i och genom rymden. [Regeringens pressmeddelande](#)

Strategin har följts av flera viktiga åtgärder. Regeringen har beslutat om en rymdmiljard till Försvarsmakten för perioden 2024-2032, med fokus på bland annat rymdlägesbild, infrastruktur vid Esrange och uppskjutning av satelliter. Arbete pågår också genom AG RYFS, uppdaterad rymdlagstiftning, internationella initiativ, Galileo PRS, GNSS-resiliens, rymdlägesbild och planering för nationell incidenthantering. [Regeringens beslut om rymdmiljarden](#)

SOFFs bedömning är att rymdstrategin främst är ett perspektivskapande dokument. Den förändrar hur staten bör se på rymden: inte som ett avgränsat teknik- eller forskningsområde, utan som en strategisk och operativ domän för totalförsvaret.

Strategin är också positionerande, eftersom den markerar att Sverige ska vara en relevant och ansvarstagande aktör i internationella rymdsamarbeten. Däremot är strategin ännu inte en full genomförandeplan. För detta krävs tydligare portföljval, ansvarsfördelning, finansiering, upphandling, informationsdelning, regelverk och operativ användning.

SOFFs huvudsakliga slutsats är att Sverige nu behöver gå från strategisk inriktning till praktisk rymdförmåga. Det kräver att staten definierar vilka rymdförmågor som ska ägas nationellt, vilka som ska säkras genom allierade samarbeten och vilka som ska köpas kommersiellt. Det kräver också regelverk som stärker säkerheten utan att bromsa den förmågeutveckling som strategin syftar till.

Huvudbedömning

- Rymdstrategin har etablerat rymden som en del av försvars- och säkerhetspolitiken.
- Genomförandet behöver nu konkretiseras i rymdportfölj, rådighet, upphandling, informationsdelning och operativ användning.
- Regelverk för rymd, cybersäkerhet, säkerhetsskydd, exportkontroll och FDI behöver utformas så att de stödjer förmågeutveckling och inte skapar onödiga konkurrensnackdelar.
- Kommersiella aktörer bör ses som del av förmågeuppbyggnaden, inte enbart som leverantörer i sena upphandlingsskeden.

Strategins syfte och funktion

Rymden är i dag en förutsättning för flera av totalförsvarets viktigaste funktioner: ledning, lägesbild, kommunikation, positionering, navigation, tidssynkronisering, väderdata, övervakning och robust samhällsfunktion. Regeringen beskriver rymden som en strategisk och operativ domän som samhället blivit alltmer beroende av.

Strategin syftar till att säkerställa Sveriges försvars- och säkerhetsintressen i och genom rymden. För att uppnå detta ska Sverige etablera sig som en betydelsefull och ansvarstagande rymdaktör inom försvars- och säkerhetsområdet.

För SOFF är strategins viktigaste funktion att den kopplar samman rymd, säkerhet, totalförvar och företag. Kommersiella rymdtjänster, teknik med dubbel användning och företagens förmåga att utveckla, leverera och anpassa rymdrelaterade lösningar blir en del av Sveriges säkerhetspolitiska handlingsfrihet.

Strategin bör därför inte ses som en rympolitisk strategi i allmän mening. Den bör förstås som en försvars- och säkerhetspolitisk strategi för hur Sverige ska använda rymden för att stärka totalförsvaret.

Strategins mål behöver brytas ned till praktiska, synliggjorda och mätbara mål som accepteras av både användare och utvecklande företag, och som politiken kan tidsätta med tydliga mandat och resurser till berörda myndigheter. [SOFFs underlag till AG RYFS](#)

Utveckling sedan strategin presenterades

AG RYFS och genomförandedialog

Arbetsgruppen för implementering av Sveriges försvars- och säkerhetsstrategi för rymden, AG RYFS, har etablerats som forum för dialog och genomförande. Enligt SOFFs uppföljningsunderlag har plenarmöten och kunskaphöjande seminarier genomförts, bland annat kopplat till säkerhetsskydd. Det är positivt. För SOFF är det dock viktigt att dialogen inte stannar vid informationsutbyte. Den behöver leda till konkret behovsformulering, test, demonstratorer, upphandling och användning.

Nato, EU, ESA och internationellt samarbete

Sverige deltar i flera internationella rymdinitiativ och behöver vara aktivt i Nato, EU, ESA och bilaterala samarbeten. SOFF har framhållit behovet av ett mer proaktivt svenskt agerande i EU, ESA och Nato så att svenska behov och intressen i högre grad formar positionerna. Det handlar både om svensk förmåga och om möjligheter för företag i Sverige att bidra till rymdförmågeutveckling.

Rymdmiljarden och försvarets rymdprogram

Regeringen har beslutat att tilldela Försvarsmakten en miljard kronor 2024-2032 för att utveckla rymdförmåga. Satsningen ska bland annat förbättra Försvarsmaktens rymdlägesbild, bygga ut infrastrukturen vid Esrange och möjliggöra uppskjutning av satelliter. Regeringen har också pekat på ytterligare steg för Sverige som rymdnation, inklusive utveckling av Esranges uppskjutningsförmåga och anskaffning av militära spanings satelliter. [Regeringen: ytterligare steg för Sverige som rymdnation](#)

SOFFs uppföljningsunderlag pekar också på etableringen av totalförsvarets rymdprogram genom försvarsindustristrategin, beslut om större satsningar på rymdförmågeutveckling och finansiering till nationella rymdprogram inklusive rymddataprogram.

GNSS-resiliens, Galileo PRS och cybersäkerhet

GNSS-störningar har blivit en konkret säkerhetsfråga. Förmågan att verka i störd miljö, snabbt återställa funktioner och använda alternativa lösningar behöver vara en del av Sveriges rymd- och beredskapsarbete. SOFFs uppföljningsunderlag beskriver att Sverige har drivit frågan om motståndskraft mot GNSS-störningar inom EU och Icao, att NIS2 genomförs genom ny cybersäkerhetslag och att medel avsatts till MSB:s samordning av Galileo PRS i Sverige.

SOFF har tidigare uppmärksammat Galileo PRS som en robust och säker källa för positionering, navigation och tid, med skydd mot störning och vilseledning genom kryptering. [SOFFs seminarium om Galileo PRS](#)

Rymdlägesbild och incidentberedskap

Försvarsmakten har redovisat uppdrag om fördjupade samverkansformer för en samlad lägesbild över hot i rymddomänen. Svenska myndigheter har deltagit i internationella övningar, och planering av en nationell övning för hantering av incidenter i rymddomänen har påbörjats i Regeringskansliet.

SOFF ser detta som rätt riktning. Samtidigt behöver kommersiella aktörer ingå i arbetet. Företag kan bidra med data, teknik, tjänster, störningsrapporter, incidenterfarenheter och operativ kunskap.

SOFFs arbete inom rymdområdet

SOFF samlar företag med lösningar inom satellitkommunikation, övervakning och fjärranalys, navigation och positionering, satelliter, rymdburna sensorer, AI och dataanalys för rymdbaserade dataflöden, cybersäkerhet, delsystem till bärarketer och uppskjutningar vid Esrange. SOFF deltar också i Förvarsdepartementets arbete med implementering av rymdstrategin. [SOFFs område Rymden](#)

Regelverk för rymd, säkerhet och kommersiell förmåga

Rymdstrategins genomförande påverkas i hög grad av regelverk. Rymdlagstiftning, säkerhetsskydd, cybersäkerhet, exportkontroll, FDI-granskning, tillståndprocesser, sekretess och informationsdelning avgör hur snabbt företag kan utveckla, testa, exportera och leverera rymdtjänster med försvars- och säkerhetsrelevans.

Reglerna behöver därför utformas så att de stärker säkerheten utan att bromsa den förmågeutveckling som strategin syftar till. För rymdområdet är detta särskilt viktigt eftersom många lösningar är kommersiella, digitala, internationellt integrerade och har dubbel användning. För breda eller otydliga regler kan skapa osäkerhet, minska investeringar och försvåra internationella samarbeten.

Rymdlagstiftning och EU-regler

Arbete med uppdaterad nationell rymdlagstiftning pågår. SOFF ser detta som positivt men har framhållit att rymdlagstiftning och säkerhetsarbete bör utformas så att de stärker säkerheten utan onödig byråkrati eller konkurrensnackdelar för svenska aktörer.

SOFFs underlag till AG RYFS pekar också på att svensk rymddiplomati är ett verktyg för att säkerställa att EU:s och annan internationell rymdlagstiftning inte leder till snedvriden konkurrens eller regler som missgynnar svenska intressen. [SOFFs underlag till AG RYFS](#)

Regler som del av förmågeutvecklingen

Regelverken bör därför inte behandlas som ett separat juridiskt spår vid sidan av rymdstrategin. De är en del av förmågeutvecklingen. Om staten vill nyttja kommersiella rymdtjänster, utveckla nationella förmågor, stärka totalförsvaret och agera proaktivt i Nato, EU och ESA behöver regelverken stödja detta i praktiken.

Säkerhetsskydd, sekretess och klassificering

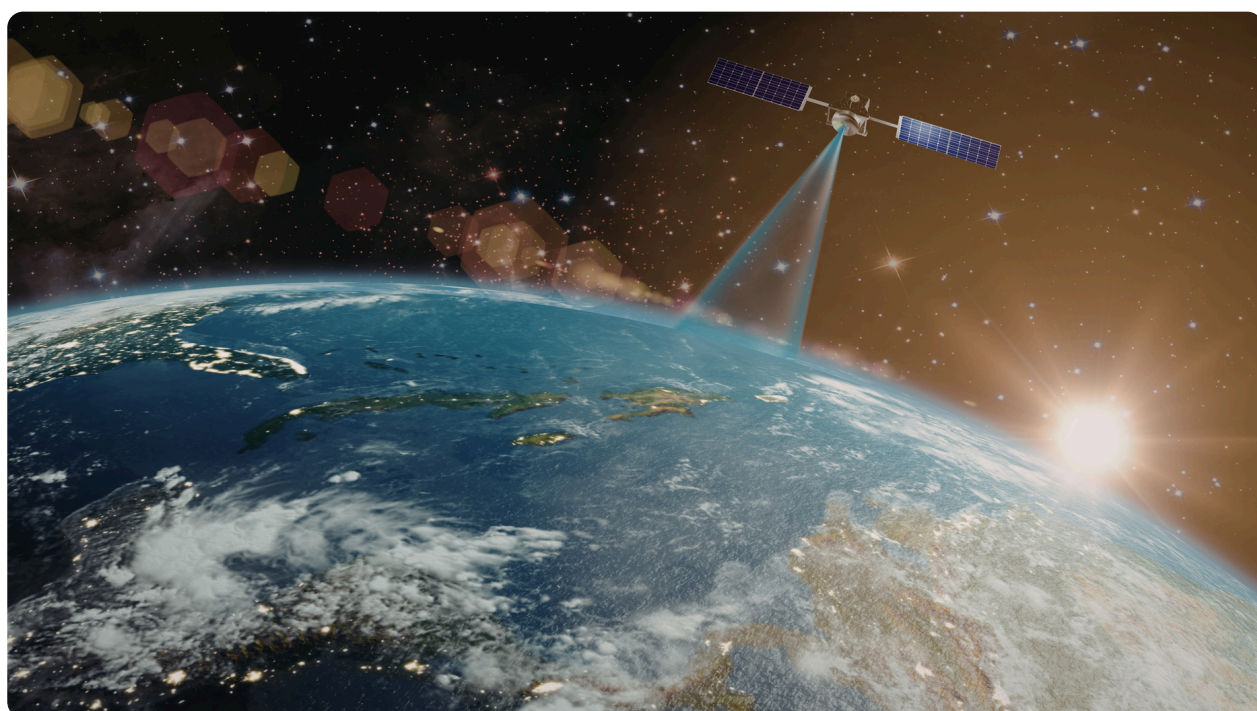
Rymddata, satellitkapacitet, markstationer, PNT, cyber och totalförsvaret kan beröra säkerhetskänslig verksamhet. Därför är säkerhetsskydd centralt för rymdstrategins genomförande. Samtidigt behöver ansvarsfördelning, tillsyn, säkerhetsskyddsavtal och kostnader vara förutsebara. Flera av SOFFs säkerhetsskyddsförslag är därför relevanta även för rymdområdet, särskilt frågan om nationell säkerhetsmyndighet, klareringssystem och tydligare hantering av internationella säkerhetsskyddsåtaganden.

Informationsdelning är särskilt viktig. SOFF har i rymdunderlaget pekat på behovet av en strukturerad informationsdelning, inspirerad av SOFFs MISP eller Space ISAC, där myndigheter och företag kan dela information om hot, störningar, cyber och incidenter. [SOFF Cyberförsvaret och MISP](#)

Exportkontroll, tekniköverföring och FDI

Många rymdlösningar är teknikintensiva, digitala och internationellt integrerade. Exportkontroll, tekniköverföring och FDI-granskning påverkar därför företagens möjlighet att finansiera, utveckla och exportera rymdlösningar. SOFF och Teknikföretagen har tidigare lyft behovet av tydliga definitioner i regelverk om utländska direktinvesteringar, särskilt där rymd, försvar, cybersäkerhet, AI, halvledare och annan strategiskt skyddsvärd teknik omfattas. [SOFF/Teknikföretagen om FDI och strategiskt skyddsvärd teknik](#)

Dessa regler är viktiga för att skydda svenska säkerhetsintressen. Men otydliga definitioner eller alltför breda tillämpningar kan också skapa osäkerhet för investeringar och internationella samarbeten. Det är särskilt känsligt för rymdföretag och andra teknikföretag som ofta är beroende av kapital, internationella kundrelationer och partnerskap.

Kvarstående utvecklingsområden

Rymdtjänster som upphandlingsbar förmåga

Rymdtjänster behöver bli lättare att köpa, testa och använda. Det gäller exempelvis rymddata, analys, satellitkommunikation, PNT, rymdlägesbild och ISR. SOFFs inspel betonar att rymddata och tjänster bör användas mer aktivt för totalförsvaret, inklusive snabb åtkomst till arkivdata och riktade observationer för att skapa lägesbilder vid kriser.

En balanserad rymdportfölj

Den viktigaste kvarstående frågan är vad Sverige menar med en balanserad rymdportfölj. SOFFs uppföljningsunderlag konstaterar att det saknas en tydligare precisering av vad en balanserad rymdportfölj faktiskt är. SOFF har föreslagit att behov, rådighet och mixen mellan eget ägande, samarbete och kommersiell tillgång till tjänster och produkter definieras tidigt tillsammans med näringslivet.

En sådan portfölj behöver svara på vilka förmågor Sverige bör äga nationellt, vilka som bör säkras genom Nato, EU, ESA eller bilaterala samarbeten, vilka som bör köpas kommersiellt, vilka förmågor som måste fungera genom hela hotskalan och vilken nivå av rådighet som krävs för olika tjänster.

Mandat och medel för test och anskaffning

Dialogen mellan staten och företagen behöver i högre grad leda till kontrakt. SOFFs inspel framhåller att dialog om teknikutveckling och demonstratorer måste kunna utmynna i konkreta kontrakt betydligt snabbare än i dag. Användande myndigheter behöver mandat att beställa utveckling och lösningar, även när det innebär risk, och medel för att betala för uppnådda milstolpar.

Informationsdelning och rymdunderrättelse

Näringslivet behöver tillgång till både strategisk och operativ information för att kunna planera investeringar, utveckla produkter och hantera risker. Det handlar om hotbedömningar, teknikutveckling, marknadsförändringar, regulatoriska krav, störningar och cyberhot mot satellitsystem. Kommersiella aktörer kan samtidigt bidra med störningsrapporter, sensordata, analyser och erfarenheter.

Regler som stärker säkerhet utan att bromsa utveckling

Rymdlagstiftning, säkerhetsskydd, exportkontroll, FDI-granskning och EU-regler behöver vara proportionerliga, teknikneutrala, riskbaserade och internationellt harmoniserade där det är möjligt. Reglerna behöver också vara möjliga att följa för mindre företag. Annars riskerar reglerna att försvaga just den svenska förmåga de är tänkta att skydda.

Prioriteringar framåt

Definiera Sveriges balanserade rymdportfölj

Sverige bör tydliggöra vilka rymdförmågor som kräver nationell rådighet, vilka som bör säkras tillsammans med allierade och vilka som kan köpas kommersiellt. Detta bör göras i tidig dialog med både användare och företag

Gör rymdtjänster och rymddata upphandlingsbara

Myndigheter behöver kunna köpa rymddata, analys, satellitkommunikation, PNT, rymdlägesbild och ISR som tjänst eller förmåga. Detta kräver nya upphandlingsformer, tydligare behov och bättre beställarkompetens

Koppla rymddiplomati till konkurrenskraft och export

Svenska behov och intressen bör präglade internationella positioner. Rymddiplomatin bör bidra till finansiering, partnerskap, marknadstillträde och ökad användning av svenska lösningar.

Ge myndigheter mandat och medel för test, demonstratorer och anskaffning.

Dialog behöver följas av konkreta uppdrag och kontrakt. Demonstratorer, konceptstudier, pilotprojekt och milstolpsbetalningar bör användas för att snabbare pröva och införa lösningar.

Skapa strukturerad informationsdelning mellan stat och företag

Sverige bör utveckla former för säker och återkommande informationsdelning om hot, störningar, cyber, rymdlägesbild och incidenter. Kommersiella aktörer bör inkluderas i relevanta övningar och planeringsprocesser.

Använd Nato, EU och ESA mer proaktivt

Sverige bör i högre grad använda internationella forum för att forma program, påverka regelverk och skapa möjligheter för företag i Sverige. Det gäller särskilt rymddata, SATCOM, uppskjutning, SSA, ISR, PNT och maritim lägesbild

Utforma rymdrelaterade regelverk med proportionalitet och genomförbarhet

Rymdlagstiftning, säkerhetsskydd, cybersäkerhet, FDI-granskning och exportkontroll behöver vara tydliga, riskbaserade och anpassade till kommersiella rymdtjänster och teknik med dubbel användning

Länkar och relevanta SOFF- underlag

[Regeringen: Sveriges första försvars- och säkerhetsstrategi för rymden](#)

[Regeringen: Rymdens roll i ett nytt säkerhetspolitiskt läge](#)

[Regeringen: Försvarsmakten tilldelas en rymdmiljard](#)

[Regeringen: Ytterligare steg för Sverige som rymdnation](#)

[Regeringen: Sveriges första militära satellit uppskjuten](#)

[SOFF: Rymden](#) - SOFFs översikt över rymdområdet, företag, nätverk och strategisk betydelse.

[SOFF: Underlag till AG RYFS](#) - Huvudunderlag för genomförande av rymdstrategin.

[SOFF: Yttrande inför en försvars- och säkerhetsstrategi för rymden](#) - Tidigt inspel inför strategin.

[SOFF: Galileo PRS - vilka möjligheter finns för företagen?](#) - Seminarium om robust PNT för civil säkerhet, beredskap och försvar.

Avslutande bedömning

Rymdstrategin har etablerat rymden som en del av Sveriges försvars- och säkerhetspolitik. Det är en viktig förflyttning. Rymd är inte längre ett separat teknikområde vid sidan av totalförsvaret, utan en förutsättning för ledning, lägesbild, kommunikation, navigation, underrättelser och robust samhällsfunktion.

Genomförandet är påbörjat. AG RYFS, rymdmiljarden, internationella initiativ, arbetet med rymdlagstiftning, GNSS-resiliens och utvecklingen av rymdlägesbild är viktiga steg.

Nästa fas bör handla om konkretisering. Sverige behöver definiera sin rymdportfölj, tydliggöra rådighet, göra rymdtjänster upphandlingsbara, inkludera företag i planering och övning, och använda internationella samarbeten mer strategiskt. Regelverken behöver stödja detta genom tydlighet, proportionalitet och genomförbarhet.

Strategins långsiktiga värde avgörs av om den leder till operativ användning. Rymden behöver bli en del av totalförsvarets vardag - i planering, upphandling, övning, incidentberedskap och förmågeutveckling

